

Statsråd Robert Eriksson
Arbeids- og sosialdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 OSLO

Vår fil: B14-GC001-Krav AD
Vårt arkiv: 401
Saksbeh: Grete Crowo

Oslo, 13. januar 2014

FFOs KRAV TIL STATSBUJETTET 2015

25. november 2013 oversendte FFO krav til regjeringen knyttet til nødvendige hovedinnsatser i politikken for funksjonshemmede i statsbudsjettet for 2015.

I dette brevet har vi, som tidligere varslet i Kontaktutvalget med regjeringen den 17. desember 2013, valgt å presisere andre sentrale krav til viktige prioriterte områder i politikken for funksjonshemmede.

FFOs konkrete krav knyttet til Statsbudsjettet 2015 på Arbeids- og sosialdepartementets ansvarsområde er:

Flere funksjonshemmede i jobb

- FFO ber om at *Jobbstrategi for funksjonshemmede videreføres og styrkes i 2015, og at målgruppen i Jobbstrategien ikke knyttes til en bestemt aldersgruppe.*
- FFO ber regjeringen gjøre *TULT (tidsubestemt lønnstilskudd) til en permanent ordning, både for å hindre utstøting fra arbeidslivet og for å inkludere funksjonshemmede i arbeid.*
- FFO ber regjeringen styrke *funksjonsassistanse-ordningen, men at døvblinde fortsatt får all ledsaging i arbeidslivet fra tolk-ledsager-ordningen i Folketrygden.*
- FFO ber om at *ordningen Arbeids- og utdanningsreiser styrkes, og at ordningen også må gis til dem som får grunnstønad til transport når denne stønaden ikke dekker transport til arbeid, samt at brukerne må få dette tiltaket uavhengig av om det eksisterer et kollektivtilbud på stedet eller ikke.*

Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV)

- FFO krever at NAV bedrer *rettsikkerheten for funksjonshemmede og kronisk syke ved å endre rundskriv og praksis i samsvar med rettspraksis.*
- FFO forventer at når *arbeidet med avbyråkratisering av NAV settes i gang, vil FFO og våre medlemsorganisasjoner bli trukket aktivt inn i diskusjonene.*
- FFO ber regjeringen styrke *NAVs innsats for å få flere funksjonshemmede i arbeid.*
- FFO ber regjeringen sørge for at *ventetidene på, og mellom, tiltak i NAV reduseres kraftig.*
- FFO ber regjeringen sørge for *bedre kompetanseoppbygging i NAV rundt funksjonshemmede og kronisk syke og deres bistandsbehov.*
- FFO krever at det *etableres et NAV-ombud.*

Funksjonshemmedes levekår

- FFO ber regjeringen bevare innretningen av barnetillegget i ny uføretrygdordning.
- FFO ber regjeringen sørge for at det ikke innføres levealdersjustering for alderspensjonen til uføre i ny uføretrygdordning.
- FFO ber regjeringen gå gjennom grunnstønadordningen for å sikre at mennesker med store ekstrautgifter knyttet til funksjonshemming og kronisk sykdom får kompensert for sine ekstrakostnader.
- FFO ber regjeringen om å åpne for at pleiepenger ved varig sykdom skal kunne gis med inntil 100 prosent, og at pleiepenger må kunne ytes ut over aldersgrensen på 18 år.
- FFO ber regjeringen sikre at behandlingstiden på søknader om pleiepenger kommer ned på et akseptabelt nivå.

Hjelpemidler

- FFO ber regjeringen styrke innsatsene på hjelpemiddelområdet, slik at den individuelle retten til hjelpemidler blir reell og det faglige innholdet i formidlingen styrkes og videreutvikles.
- FFO ber regjeringen unnta hjelpemiddelområdet fra lov om offentlige anskaffelser.
- FFO ber regjeringen innrette tilskuddet til hjelpemidler til å utføre alle dagliglivets aktiviteter slik at alle dagliglivets aktiviteter omfattes, i tråd med folketrygdens intensjon.
- FFO ber regjeringen innrette bilstønadordningen slik at den på en god måte ivaretar den enkeltes behov for bil.
- FFO ber regjeringen oppheve prisgrensen for høreapparater og avvikle kravet om egenandeler på høreapparater.
- FFO ber regjeringen øke bevilgningen på tolkeområdet slik at utdanningstakten økes og at døvblinde sikres hensiktsmessig tolke- og ledsagerhjelp.
- FFO ber regjeringen gjeninnføre en forbedret ordning for innkjøp av datautstyr for personer med lese- og skrivevansker og synshemmede.

Flere funksjonshemmede i jobb

Regjeringen har valgt å trekke tilbake stortingsmelding nr. 46 'Flere i arbeid'¹. Denne meldingen var etterspurt av de ulike aktørene i feltet, og den ble positivt tatt imot både av organisasjonene og av partene i arbeidslivet. FFO er opptatt av innsatsene på dette området og oppfordrer regjeringen om å legge frem en egen stortingsmelding raskt. FFO mener det er vesentlig at innsatsene og tiltakene for å få flere funksjonshemmede i arbeid vurderes samlet og at meldingen svarer opp det regjeringen mener mangler. Det er viktig for arbeidet at det nå ikke skapes stor usikkerhet om hvordan innsatsene for å få flere i arbeid vil bli tatt videre.

Jobbstrategien for funksjonshemmede

FFO mener det er et riktig grep å ha en sysselsettingsstrategi som rammeverk for en styrket innsats for at flere funksjonshemmede skal komme i jobb. For å få gode resultater må dette arbeidet blir gjort på en målrettet og planmessig måte. FFO ber derfor om at regjeringen viderefører og styrker Jobbstrategien for funksjonshemmede i 2015.

Jobbstrategien for personer med nedsatt funksjonsevne beskriver fire barrierer som hindrer folk i å komme i arbeid: diskriminering, kostnader, produktivitet og holdninger. FFO mener at det er nødvendig å vurdere tiltakene innenfor alle barriereområdene² i strategien. Det er bra at unge på arbeidsavklaringspenger (AAP), som til nå har vært mest fokusert som

¹ Meld.St.46 (2012-2013) Flere i arbeid.

² Dette gjelder tiltak for å redusere diskrimineringsbarrieren, kostnadsbarrieren, produktivitetsbarrieren og informasjons- og holdningsbarrieren.

strategiens målgruppe, får bedre oppfølging. Det er samtidig viktig at unge uføre som står helt utenfor arbeidslivet, men som kan tenke seg inn – også blir fanget opp.

Jobbstrategiens målgruppe er definert som:

”Målgruppen består både av arbeidssøkere med gjennomført utdanning som er disponible for arbeidsmarkedet, og personer med nedsatt arbeidsevne som er langtidsmottakere av arbeidsavklaringspenger.”

Prop. 1 S (2011–2012)

FFO mener at også arbeidssøkere med funksjonshemning som er avhengig av tilrettelegging og tilpasninger på arbeidsplassen eller i arbeidssituasjonen, må aktivt inkluderes i det strategiske arbeidet for et inkluderende arbeidsliv.

FFO har siden 2013 tatt til orde for at målgruppen i Jobbstrategien bør utvides. Vi støttet at målgruppen var avgrenset til unge under 30 år i strategiens første år, men mener nå at en slik målrettet og strategisk innsats for å øke andelen funksjonshemmede i arbeidslivet bør gjelde alle funksjonshemmede uavhengig av alder.

Tidsubestemt lønnstilskudd (TULT)

Da ordningen med tidsubestemt lønnstilskudd (TULT) kom som en forsøksordning i 2007, hadde FFO store forventninger til tiltaket. FFO får stadig tilbakemeldinger fra brukere som er godt fornøyd med denne ordningen.

I budsjettet for 2014 vises det til at departementet vil ha en gjennomgang av ordningen før man tar sikte på å gjøre TULT permanent. FFO mener det er tilstrekkelig erfaring og dokumentasjon fra denne tilskuddsordningen som tilsier at den bør gjøres varig, og FFO ber derfor regjeringen gjøre TULT til en varig ordning fra 2015.

Et av spørsmålene som reises i statsbudsjettet for 2014³ er om det bør vurderes om målgruppen skal avgrenses til bare å omfatte personer som ikke har tilknytning til arbeidslivet. FFO mener at å avgrense ordningen til bare å gjelde personer som ikke har en tilknytning til arbeidslivet, vil innebære å skyve vekk en sentral målgruppe i denne lønnstilskuddsordningen.

I Stortingets behandling av budsjettet for 2014, ga AP, SP og SV denne mindretallsmerknaden:

«Disse medlemmer viser til at TULT – tidsubestemt lønnstilskudd – er et godt virkemiddel både for å hindre at folk faller helt ut av arbeidslivet og blir varig uføre, og som et virkemiddel for folk å komme inn i arbeid.»

(Innst. 15 S (2013–2014), side 37)

FFO representer brukergrupper som har stor nytte av et slikt lønnstilskudd for ikke å bli helt eller delvis uføretrygdet. For eksempel kan arbeidstakere med Parkinson eller MS kunne klare å beholde en full stilling og samme inntekt med et lønnstilskudd som kompenserer for lavere produksjon. FFO mener at TULT derfor er et viktig virkemiddel både for å hindre utstøting fra arbeidslivet og for å inkludere funksjonshemmede som står helt utenfor arbeidslivet inn i jobb.

Funksjonsassistanseordningen

FFO er fornøyd med at Stortinget i behandlingen av budsjettet for 2014 vedtok å gjøre funksjonsassistanseordningen til en varig ordning. Dette er et godt tiltak for

³ Prop. 1 S (2013-2014)

funksjonshemmede som trenger en assistent som kan bistå den enkelte i praktiske formål i arbeidssituasjonen.

I statsbudsjettet for 2014 ble det dessuten bestemt å utvide funksjonsassistanseordningen til å gjelde ledsaging for blinde og svaksynte. FFO støttet Norges Blindeforbund, som synes det er en grei løsning at denne gruppen får ledsaging i arbeidssituasjonen gjennom funksjonsassistanseordningen.

«Det foreslås derfor at funksjonsassistanse som en permanent ordning også utvides til å omfatte ledsaging for blinde og svaksynte (inkludert ledsaging for døvblinde) i en arbeidssituasjon.»

(Prop. 1 S (2013-2014), side 114.)

FFO vil derimot advare imot at ledsaging for døvblinde i arbeidssituasjonen inngår i denne ordningen.

Det er helt avgjørende at døvblinde i arbeidssituasjonen har en ledsager som kan tolke samtidig som man ledsager den døvblinde. Døvblinde⁴ er engstelige for at tolkingen vil falle bort dersom de blir en del av den generelle funksjonsassistanse-ordningen. De ønsker derfor å få dekket sitt behov gjennom tolk- og ledsagerhjelp som er hjemlet i Folketrygden. FFO deler denne gruppens store bekymring for en utvikling hvor man skiller mellom tolkning og ledsaging og praktisk bistand i to separate ordninger.

Arbeids- og utdanningsreiser

FFO er fornøyd med at arbeids- og utdanningsreiser ble gjort til en varig og landsdekkende ordning fra 2013. Dette er en viktig ordning for funksjonshemmede som ikke har mulighet til å komme seg til arbeid eller utdanning med egen bil eller ved å ta kollektivtransport. FFO er derfor opptatt av at denne ordningen sikres gode rammevilkår.

Arbeids- og sosialdepartementet er i gang med å utarbeide en forskrift for Arbeids- og utdanningsreiser. FFO forventer at funksjonshemmedes organisasjoner holdes underrettet om arbeidet og at forskriften sendes på høring til berørte organisasjoner før den vedtas.

FFO er spesielt opptatt av to vilkår for arbeids- og utdanningsreiser, som vi mener må presiseres i forskriften. Det ene er at brukere som får grunnstønad til transport ikke på generelt grunnlag stenges ute fra ordningen. Grunnstønaden skal blant annet dekke kostnader til den enkeltes transportbehov, ikke bare i forhold til transport til arbeid. Det vil derfor være svært uheldig om brukere som mottar grunnstønad til transport får avslag på søknaden om arbeids- og utdanningsreiser på generelt grunnlag.

Det andre vilkåret vi vil påpeke er at i forsøksperioden har tildeling av tiltaket vært knyttet til om det finnes et kollektivtilbud på stedet eller ikke. FFO mener dette vilkåret er helt urimelig. I distrikter der det ikke finnes et godt utbygd kollektivtilbud og det vanligste transportmiddelet er privatbil, vil brukere som ikke kan kjøre bil og har behov for annen transport til og fra arbeid eller utdanning kunne få avslag etter nåværende regler. Dette vil for eksempel ramme personer med epilepsi, som ikke får ta sertifikat. Ved en individuell vurdering vil man kunne avklare brukerens mulighet for å kunne bruke alternativ transport uavhengig av om det finnes kollektivtilbud eller ikke. FFO er derfor opptatt av at et slikt vilkår ikke videreføres i forskriften for en varig ordning.

⁴ Landsforeningen-kombinerte syns- og hørselshemmede/døvblinde Foreningen Norges døvblinde ønsker å ha tolk- og ledsagerhjelp i arbeidssituasjonen hjemlet i Folketrygden og ikke som en del av Funksjonsassistanseordningen.

IA-avtalen

Flere funksjonshemmede i arbeid er det målet i tidligere IA-avtaler som har hatt dårligst måloppnåelse. I forhandlingene med arbeidslivets parter for å få frem en ny IA-avtale, oppfordrer FFO statsråden til å ha et skarpere fokus på funksjonshemmede som står utenfor arbeidslivet og som trenger ulike tiltak eller tilrettelegging for å komme i arbeid.

FFO har forventninger til partene i arbeidslivet og særlig arbeidsgivernes innsats i IA-arbeidet. Samtidig vil vi understreke at staten som arbeidsgiver har et hovedansvar og må være i front for å bidra til at de som står utenfor arbeidslivet kommer i jobb. FFO mener en ny IA-avtale må stille klare krav til NAV, og den må tydeliggjøre ansvaret NAV har for å avklare og veilede arbeidssøkere som lever med funksjonshemning eller kronisk sykdom til arbeid.

Samspeillet mellom NAV og arbeidslivet må bli bedre. Det er behov for tett dialog slik at den enkelte arbeidssøker kan få passende tiltak og god tilrettelegging av arbeidet og arbeidsplassen. NAV må tilføre arbeidsgiver og arbeidstaker trygghet og kunnskap om hvordan man i fellesskap skal få til at arbeidstakeren vil mestre arbeidssituasjonen. FFO mener derfor at tilretteleggingsgarantien kan være et egnet virkemiddel for arbeidsgivere og arbeidstakere, og at den må brukes mer enn i dag.

God kompetanse hos NAVs om hva det innebærer å leve med funksjonshemning og kronisk sykdom, er en forutsetning for å avklare den enkeltes arbeidsevne og kunne formidle rett person til passende arbeidsplass. For å finne rett arbeidsplass og arbeidsgiver må det være en tett dialog mellom NAV og virksomhetene, eller mellom virksomhetene og tiltaksarrangørene. For å sikre gode arbeidslivsforløp må det dessuten være et godt samarbeid mellom berørte parter om oppfølgingen av den enkeltes arbeidssituasjon, så lenge det er behov for det.

Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV)

Rettsikkerhet

Rettsikkerhet innebærer overholdelse av rettslige plikter og oppfyllelse av lovfestede rettigheter i praksis. FFOs rapport fra 2010 om organiseringen av NAV og Riksrevisjonens undersøkelse av 2012 om ressursutnyttelsen i NAV, dokumenterer at rettssituasjonen til brukere av NAVs tjenester er truet. Situasjonen er dessverre den samme i dag. En utredning om utviklingen av funksjonshemmedes rettsituasjon konkluderer med at det er forskjell på å ha rett og få rett.⁵

For å bøte på dette, innebærer rettsikkerhet også muligheten til å håndheve rettigheter ved for eksempel å få overprøvd forvaltningsvedtak i rettssystemet. Men for at domstolene skal kunne være en rettsikkerhetsgaranti må forvaltningen anerkjenne den lovtolkningen som domstolene slår fast. Erfaringer fra FFOs Rettighetssenter viser at selv om den enkelte vinner frem med sin anke til lagmannsretten, endrer ikke nødvendigvis NAV sine rundskriv og praksis.

Det er avgjørende for den enkeltes rettsikkerhet at rettsavgjørelser får betydning utover enkeltsaken. Når NAV og Trygderetten taper rettsaker fordi de tolker loven feil eller utøver et for strengt skjønn, må dette få konsekvenser for NAV. Opprettholdelse av lovstridig praksis undergraver de prinsippene rettsstaten vår er bygget på.

FFO krever at NAV sørger for at rundskriv og praksis er i samsvar med rettspraksis.

⁵ Else L. McClimans: Utviklingen av funksjonshemmedes rettsituasjon de siste ti år – hvor står vi foran Stortingsvalget 2013? (2013)

Brukermedvirkning i arbeidet med avbyråkratisering

Regjeringen skal foreta en full gjennomgang av NAV, med sikte på å avbyråkratisere etaten for brukerne, for å hjelpe flere fra trygd til arbeid.⁶ FFO stiller seg positivt avventende til hva slags prosess regjeringen legger opp til for en slik gjennomgang, og hva en slik avbyråkratisering vil innebære for arbeidssøkere som trenger individuell tilrettelegging.

Det er helt avgjørende at NAV har mer ressurser og kompetanse til å følge opp brukerne som venter på avklaring. Det er samtidig viktig at NAVs øvrige saksbehandlingskapasitet ikke blir svekket fordi det samtidig vil svekke rettsikkerheten for den enkelte bruker. NAV må ivareta alle sine brukergrupper godt slik at prioritering av enkelte innsatser ikke går utover andre brukergrupper. Brukere som har andre behov enn det som er knyttet til sysselsetting, har også krav på god oppfølging fra NAV. Dette gjelder for eksempel brukere som er avhengig av hjelpemidler.

FFO forventer at når arbeidet med gjennomgangen settes i gang, vil FFO og våre medlemsorganisasjoner bli varslet og trukket aktivt inn i diskusjonene.

Kompetanse om funksjonshemmede

Funksjonshemmede og kronisk syke er en gruppe der mange har ulike kontaktpunkter inn mot NAV. Enten det gjelder trygd, hjelpemidler, helserelaterte ytelser eller arbeidsrelaterte forhold, er alle helt avhengig av et NAV med rask og god saksbehandling og høy kompetanse. For å følge opp denne gruppen er det viktig at etaten har kompetanse på det å leve med funksjonshemming og kronisk sykdom. Skal brukerne få en oppfølging som er individuelt tilpasset, må ansatte i NAV også ha god kunnskap som sikrer gode skjønnsvurderinger av den enkeltes behov og forutsetninger. Dette mangler i stor grad i dag.

Det er bra at Arbeids- og velferdsetatens kompetansestrategi (2013–2020) skal bidra til å utvikle veiledernes ferdigheter i å identifisere og møte brukerens individuelle behov, samt at tiltak innenfor kompetanseheving fremstår som sentralt i etatens virksomhetsstrategi for 2011–2020⁷. FFO vil understreke viktigheten av at innsatsene tydeliggjør mål om å bygge mer kompetanse om hvordan følge opp og veilede funksjonshemmede og kronisk syke.

Staten har et hovedansvar og en nøkkelrolle for å bidra til at de som står utenfor arbeidslivet kommer i jobb. FFO mener NAV må bli bedre på følge opp brukerne i de mest sårbare overganger og faser hvor mange strever ekstra med å få eller opprettholde en tilknytning til arbeidslivet.

FFO ber regjeringen styrke kompetansen i NAV rundt funksjonshemmede og kronisk sykes situasjon og deres bistandsbehov.

For unge funksjonshemmede er overgangen mellom utdanning og arbeid en sårbar fase. Unge som dropper ut av videregående skole og ikke gjennomfører utdanning er et stort problem som må adresseres. I forhold til en del unge funksjonshemmede kan det være forhold knyttet direkte til deres funksjonshemming som gjør at de ikke klarer å gjennomføre.

For funksjonshemmede er det å fullføre høyere utdanning svært viktig for å øke sine jobbmuligheter. Funksjonshemmedes deltakelse i arbeid øker ved gjennomført høyere utdanning⁸. Likevel er det mange som sliter med arbeidstilknytning, selv med fullført høyere

⁶ (Sundvollen-plattformen, oktober 2013, s.8)

⁷ Prop 1 S Arbeidsdepartementet (2013-2014), side 71 og side 86.

⁸ SSB rapport 51/2013: «Funksjonshemmede på arbeidsmarknaden i 2013.» Tor Petter Bøe og Inger Håland.

utdanning. Her må det vurderes ulike tiltak og ordninger for å åpne døren til arbeidslivet for arbeidssøkere som er godt utdannet, men som trenger tilrettelegging på en eller annen måte. Ved innføring av ny uføretrygd fra 2015 vil det forhåpentligvis bli flere som skal kunne kombinere arbeid og trygd. I behandlingen av statsbudsjettet for 2014 påpekes det i en merknad fra AP, SV og SP:

«Disse medlemmer viser til at med ny uføretrygdordning fra 2015 vil personer på AAP kunne få uføretrygd dersom deres inntektsevne er nedsatt med minst 40 pst. (50 pst. i dag). Dermed vil flere kunne få en gradert uføretrygd. Det er viktig at ny uføretrygdordning blir det incitamentet til å kombinere arbeid og trygd slik det er lagt opp til. Nav må derfor satse på formidlingsrettet arbeid for dem som er delvis uføretrygdet, jf. Meld. St. nr. 46 (2012–2013) – Flere i arbeid om «Arbeidsrettet bistand til personer med gradert uførepensjon» (s. 82).»

Prop. 1 S (2013-2014)

Dette innebærer at NAV må ha kompetanse slik at de kan gi bistand til dem som trenger det når ny uførepensjonsordning er innført.

Ventetid i NAV

Ventetidssituasjonen for dem som skal forsøke å komme i arbeid er svært vanskelig, og det haster derfor med å få lagt frem dokumentasjon på hvordan situasjonen faktisk er. Når det er indikasjoner på at ventetiden på tiltak fra NAV er blitt forverret det siste året, og at flere venter enn før, må innsatsen for å få ned ventetiden styrkes.

"Det er imidlertid indikasjoner på at ventetiden har blitt lengre, og at flere venter på tiltak enn før."

(Prop. 1 S Arbeidsdepartementet (2013-2014), s.72)

FFO har lenge etterlyst statistikk for å få informasjon om ventetider i NAV og mener det er kritikkverdig at en slik dokumentasjon fremdeles ikke er på plass. Stoltenberg-regjeringen har i de to siste budsjettproposisjonene vist til at slik statistikk er under utvikling. FFO håper at regjeringen snarlig vil legge fram statistikk, som gir oppdatert informasjon om ventetider for å komme inn i et arbeidsrettet tiltak.

NAV-ombud

I mange år har det fra flere hold, inkludert FFO, vært stilt krav om opprettelse av et Velferdsombud som dekker NAV-området eller et såkalt NAV-ombud.

For å avhjelpe de problemene funksjonshemmede og kronisk syke opplever i sin kontakt med NAV, mener FFO det er behov for et ombud som kan bistå brukerne når det gjelder hele arbeids- og velferdsforvaltningens lovgivning og ansvarsområde. Et ombud vil også kunne spille en vesentlig rolle i kvalitetssikringen i NAV.

FFO merket seg mindretallsmerknaden fra Frp, H og KrF om NAV-ombud:

«Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er behov for et Nav-ombud etter modell fra pasient- og brukerombudet, og for å legge til rette for dialog mellom Nav og brukerne, og sikre at ikke mangelfull oppfølging og bistand skal føre til et for dårlig tilbud til brukerne. (...) Disse medlemmer mener tiden er overmoden for å innføre Nav-ombud, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag: «Stortinget ber regjeringen innen juni 2013 fremme en egen sak for Stortinget om innføring av Nav-ombud etter modell fra pasient- og brukerombudet».

(Innst. 15 S (2012–2013))

FFO tillater seg på denne bakgrunn å fremme kravet om at regjeringen etablere et NAV-ombud som skal kunne gi brukere råd, veiledning og bistand knyttet til alle sider ved arbeids- og velferdsforvaltningen.

Funksjonshemmedes levekår

Levealdersjustering av uføres alderspensjon

Regjeringen har erklært at de vil levealdersjustere uføres alderspensjon på lik linje med øvrige pensjonister⁹. FFO har argumentert imot å levealdersjustere alderspensjonen til uføre på linje med yrkesaktives alderspensjon. Uføre kan ikke motvirke effekten av levealdersjusteringen ved å stå lengre i arbeid slik pensjonister som kommer fra yrkesaktivitet kan. FFO mener derfor det er urimelig at denne gruppen skal få en avkortning i sin alderspensjon.

Det er positivt at Stortinget i behandlingen av Ny uføretrygd og alderspensjon til uføre (Prop.130 L (2010–2011)) vedtok å utsette avgjørelsen om hvordan uføres alderspensjon videre skal skjermes for levealdersjusteringsreglene til 2018. I flertallets merknad står det:

"I lys av arbeidshemmedes tilpasning de nærmeste årene skal det i 2018 vurderes om, og eventuelt hvordan, en konkret skjermingsordning bør utformes."

Innst. 80 L (2011–2012)

I behandlingen av Prop.130 L (2010–2011) var Fremskrittspartiet imot levealdersjusteringen av all alderspensjon fra folketrygden og hadde følgende forslag:

"Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringer som opphever levealdersjustering for alderspensjon."

Forslag 15 fra Fremskrittspartiet, Innst. 80 L (2011-2012)

FFO ber om at regjeringen venter med å ta en slik beslutning, og at den følger Stortingets vedtak om at vurderingen først skal skje ut fra en helhetlig vurdering av arbeidshemmedes tilpasning og at utviklingen i antall uføre vektlegges. Det er svært viktig at vurdering av levealdersjusteringen gjøres på et faglig grunnlag etter 2018.

Barnetillegg til uførepensjonister

Regjeringen har i Sundvolden-plattformen erklært at man ønsker å utrede barnetillegget i uføretrygden. Utgangspunktet er at velferdsordningene skal sikre at det lønner seg å jobbe.

"Gå gjennom dagens velferdsordninger for å sikre at det lønner seg å jobbe, herunder utrede barnetillegget i uføretrygden."

Sundvolden-plattformen, 7. oktober 2013

FFO støtter dagens innretning med et behovsprøvd barnetillegg for uføre med forsørgeransvar. Det ble vedtatt i forbindelse med behandlingen av Ny uføretrygd og alderspensjon til uføre¹⁰ å videreføre det behovsprøvd barnetillegget på samme nivå i ny uføretrygdordning fra 2015.

"Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, slutter seg til at dagens behovsprøvd barnetillegg videreføres."

Innst. 80 L (2011–2012)

FFO er svært bekymret for at regjeringen vil endre barnetillegget i uføretrygden slik at barnefamilier som har lav inntekt vil få en enda hardere hverdag. FFO er kritisk til å senke nivået på barnetillegget eller å innføre det som et standardisert tillegg til uføretrygden. FFO mener tvert imot at barnetillegget i arbeidsavklaringspengeordningen (AAP) burde løftes opp på samme nivå som uføretrygden. Det er dokumentert at å vokse opp i en familie med svært

⁹ (Sundvolden-plattformen, 7. oktober 2013, s.8)

¹⁰ Prop. 130 L (2012-2011)

dårlig økonomi har store negative ringvirkninger for barns oppvekstvilkår. Forsørgertillegget blir gitt for å sikre at barn av uføre får en best mulig oppvekst, selv om de har kronisk syke eller funksjonshemmede foreldre. En standardisering av barnetillegget for dem på lavest trygd innebærer et årlig tap på 27.000 kroner for uføre med ett barn. For uføre med to barn vil tapet bli 54.000 kroner¹¹. FFO mener en slik endring ville rammet de fattigste barnefamiliene på en dramatisk måte.

Det er nødvendig å se selve uføretrygden og barnetillegget for barnefamilier i sammenheng. For disse familiene er det den samlede inntekten som avgjør hva slags levekår de får. Fremskrittspartiet har tatt til orde for at alle må ha en uførestønad det går an å leve av, og for barnefamilier er man helt avhengig av barnetillegget, for å kunne ha en trygd å leve av.

«De som ikke har hatt lønnsinntekt, eller som har hatt for lav inntekt til å få opptjening over minstenivået, skal sikres en minsteytelse i uførestønnen som det går an å leve av.»

Fremskrittspartiets Handlingsprogram 2013-2017, side 61.

FFO har liten tro på at å redusere trygder eller barnetillegget vil føre til at flere kommer i arbeid. Målet må være at foreldre har mulighet til å ta godt vare på sine barn til tross for et lavt inntektsnivå. Å redusere uføretrygdens tillegg kan bidra til å redusere foreldres mestring av familiesituasjonen, som igjen vil påvirke deres livssituasjon og helse negativt.

FFO ber derfor regjeringen sørge for at barnetillegget i uførepensjonen fortsatt skal være behovsprøvd og at det bør ligge minst på dagens nivå.

Behov for gjennomgang av grunnstønnen

Grunnstønnen er en viktig ordning for mange grupper funksjonshemmede. Samtidig kan grunnstønnens ordning virke ekskluderende på en del sykdomsgrupper slik at ordningen i praksis ikke oppfyller sin egen intensjon. Den svært detaljerte lovteksten begrenser hvilke ekstrautgifter som dekkes, og ekskluderer alle som ikke har kostnader i tråd med de spesifikke kravene. Kostnader knyttet til skader som følge av anfall for dem som har epilepsi er et slikt eksempel. De siste årene har mange kronisk syke og funksjonshemmede mistet kompensasjonen for ekstrautgifter som de tidligere kunne få gjennom særfradraget for store sykdomsutgifter.

FFO er opptatt av at funksjonshemmede og kronisk syke skal få kompensert for ekstra kostnader de har som følge av sin tilstand. Utfasingen av særfradragsordningen har ført til at de viktigste kostnadsområdene som ble omfattet av særfradragsordningen for store sykdomsutgifter, nå ikke kompenseres for gjennom noen ordninger. For at disse områdene igjen skal ivaretas, må en ny særfradragsordning utvides langt mer enn 2013-nivået.

Folk som har store ekstrautgifter på grunn av kronisk sykdom og funksjonshemning kommer i dag ikke inn under andre ordninger som kompenserer for disse utgiftene. FFO mener at slike kostnader kan kompenseres for gjennom en endring av Folketrygdens grunnstønnens ordning.

FFO ber derfor regjeringen gjøre en gjennomgang av hvordan grunnstønnens ordning kan inkludere kostnader som funksjonshemmede og kronisk syke har som følge av sin tilstand. FFO ber også om at bevilgningen til grunnstønning økes slik at nye kostnadsområder kan tas inn i ordningen.

¹¹ Tall fra artikkel i VG, publisert 09.10.13

Pleiepenger

Kaasautvalget¹² foreslo en utvidelse av pleiepengeordningen til å omfatte barn med en alvorlig varig lidelse. FFO støttet dette i vår høringsuttalelse. Det har vært et stort problem for mange familier at pleiepenger kun har vært gitt i ustabile faser. FFO mener imidlertid at utvalget ikke går langt nok i sin anbefaling. FFO mener ytelsen ikke bør begrenses til 50 prosent, men at det må åpnes for at pleiepenger kan gis med 100 prosent i enkelte tilfeller, også ved varig, alvorlig sykdom.

FFO ber regjeringen om å endre reglene for pleiepenger slik at de kan innvilges ved varig sykdom og kan gis med inntil 100 prosent.

Et annet stort problem ved ordningen er at pleiepengene faller bort når barnet fyller 18 år. Det er ganske vanlig i vårt land å ha barnet boende hjemme også etter fylte 18 år. Mange har ikke fullført videregående opplæring, og det er et problem at kommunen som regel ikke kan tilby en tilfredsstillende og trygg bosituasjon for ungdommer med funksjonshemning som har store bistandsbehov. I mange familier skjer derfor flytting fra familiehemmet til egen bolig mye senere.

Det gjelder i dag et unntak for utviklingshemmede, og FFO mener at dette unntaket må utvides til å gjelde flere grupper. FFO mener at de samme rettighetene som gjelder frem til barnet fyller 18 år, bør gjelde så lenge barnet bor hjemme og behovet er til stede. FFO understreker at dette ikke må bli en sovepute for kommunen, men at målet må være å få på plass et trygt og fullverdig botilbud til de unge menneskene som har et stort omsorgs- og bistandsbehov. FFO ber derfor regjeringen om å fjerne aldersgrensen på 18 år for å motta pleiepenger.

Det er et stort problem med dagens pleiepengeordning at behandlingstiden ofte er lang og at det er usikkerhet knyttet til hvorvidt man får innvilget pleiepenger. Denne problemstillingen er per i dag ikke i stor nok grad tatt på alvor. FFO kjenner til at NAV i møte med Norsk Epilepsiforbund (NEF) har vist til en gjennomsnittlig behandlingstid på fire uker, men de vil ikke garantere for at avvik ikke forekommer. NEF kjenner til tilfeller der det har tatt opptil 5 måneder å få avslag på pleiepengesøknaden.

Foreldre som får erklæring fra legespesialist om behovet for pleiepenger, er hjemme med barnet sitt og tror de skal få dette innvilget. Når NAV da overprøver legespesialistenes helseerklæring, og gir sene avslag på pleiepenger, kan foreldre havne i gjeld til sin arbeidsgiver for lønnsutbetalinger over flere uker eller måneder. Dette mener FFO er helt uakseptabelt.

Vi ber derfor regjeringen om å sikre at behandlingstiden på søknader om pleiepenger kommer ned på et akseptabelt nivå.

Hjelpemidler

Hjelpemidler er viktig for alle som lever med tapte funksjoner som følge av funksjonshemning og kronisk sykdom. Dette gjelder på ulike livsområder, i skole og utdanning, i arbeidslivet og i dagliglivet. Hjelpemidler kan kompensere for funksjonstap og gjør den enkelte i stand til å leve et selvstendig liv med god livskvalitet. FFO mener derfor at alle skal få hjelpemidler etter behov, og at ingen skal ha merutgifter på grunn av forhold som skyldes funksjonshemning eller kronisk sykdom.

¹² NOU 2011:17: "Når sant skal sies om pårørendeomsorg".

FFO har flere ganger påpekt at hjelpemiddelområdet i Arbeids- og velferdsdirektoratet må ivaretas bedre. Vi mener innsatsområdet er i en kritisk utvikling både når det gjelder organisering av hjelpemiddelformidlingen og særlig ivaretagelsen av formidlingsfaget. Når ikke hjelpemiddelformidlingen fungerer optimalt, går det ut over inkludering av barn og ungdom med funksjonshemninger, funksjonshemmedes muligheter til å komme i arbeid eller bli stående i arbeid, og det skaper problemer i folks daglige liv i forhold til dagligdagse gjøremål. FFO vil derfor understreke nødvendigheten av at innsatsene på hjelpemiddelområdet styrkes vesentlig. Det faglige innholdet i tilbudet må forsterkes og videreutvikles slik at den enkeltes rett til hjelpemidler blir reell.

Lov om offentlige anskaffelser

FFO mener at praktiseringen av anbudsordninger i tråd med lov om offentlige anskaffelser har effekt på områder der det er reell konkurranse og mange aktører. Hjelpemiddelområdet i Norge har ikke, og er ikke, kjennetegnet ved mange leverandører i tillegg til at få av dem er norske. De få norske leverandører har lite forutsigbare vilkår, og vi konstaterer at flere gode norskproduserte hjelpemidler ikke lenger er på det norske markedet.

FFO har sett en utvikling på hjelpemiddelområdet der konsekvensene av praktiseringen av denne loven har resultert i færre leverandører som nærmest gis leverandørmonopol og at det norske markedet har blitt mindre interessant. Dette gjelder for utenlandske leverandører som taper tilbud, men kanskje særlig for mindre og innovative aktører. Konsekvensen for brukerne er at sortimentet har blitt betydelig smalere og mulighetene for å få et godt tilpasset hjelpemiddel er redusert. Dessuten er muligheten til å dispensere fra det faste sortimentet som er forhandlet frem altfor dårlig kjent blant brukere og fagpersoner. Den strenge praktiseringen fremmer heller ikke innovasjon og nyutvikling på området, som har vært ett politisk mål.

Vi støtter regjeringens forslag om å forenkle loven om offentlige anskaffelser, for å gjøre det enklere for mindre, innovative aktører å legge inn tilbud, med bakgrunn i våre erfaringer på hjelpemiddelområdet. FFO mener videre at dagens praktisering av lov om offentlige anskaffelser skader hjelpemiddelformidlingen i Norge og begrenser unødige løsninger som brukerne tilbys. Vi ber derfor regjeringen om å vurdere å unnta hjelpemiddelområdet fra lov om offentlige anskaffelser for å sikre brukerne hensiktsmessige og gode hjelpemidler.

Basishjelpemidler

Fjerningen av den individuelle retten til basishjelpemidler på basale livsområder som matlaging, spise, drikke, påkledning og personlig hygiene fikk store og uforutsette konsekvenser for funksjonshemmede og kronisk syke.

Reaksjonene fra brukergruppene som ble rammet av innstramningen var entydig negative. Mange som er avhengig av flere ulike småhjelpemidler for å mestre sitt daglige liv, fikk store problemer med å finansiere de hjelpemidlene de trenger. Resultatet for noen ble større avhengighet av hjelp fra familien eller fra hjemmebaserte tjenester; løsninger som ingen var tjent med og som samfunnsmessig var langt dyrere. Et tilleggsmoment var at den kostnadskompenserende ordningen som kunne avhjulpet denne merbelastningen, særfradrag for store sykdomsutgifter, ble redusert med disse kostnadselementene allerede i 2012. Det er dermed ingen kompenserende ordninger som kan lette denne merkostnaden.

FFO ble lettet da regjeringen innførte et rammetilskudd på 8 mill. kroner i budsjettet for 2014 til anskaffelse av basishjelpemidler. Hvordan innretningen på dette tilskuddet vil være, er imidlertid uklart.

FFO ber derfor regjeringen utformer den nye ordningen i samråd med funksjonshemmedes organisasjoner, slik at hjelpemidler til dagliglivets aktiviteter baseres på enkeltbrukers individuelle hjelpemiddelbehov, i tråd med folketrygdens intensjon.

Bilområdet

Omorganisering av bilområdet med etablering av fem regionale bilsentra er ferdigstilt. FFO forutsetter en videreutvikling av fagligheten i saksbehandlingen og en betydelig reduksjon i behandlingstiden på bilsøknader. Vi håper dessuten at en god ambulant tjeneste følges opp for de brukerne som ikke kan reise til de regionale bilsentrene. Dette er helt grunnleggende for å få den nye administreringen av bilstønsordningen til å fungere i praksis og for å gi et godt tilbud til brukere over hele landet. Bevilgningen til bil øker i 2014. FFO legger til grunn at økningen i bevilgningen synliggjør at flere søknader blir behandlet og at søkere faktisk får innvilget den bilen de har søkt om langt raskere enn tidligere.

Regjeringen har i budsjettet for 2014 foreslått en reduksjon på 20 prosent i tilskuddet til gruppe-1 biler. FFO mener dette er svært uheldig. Det vil særlig ramme de brukerne som er avhengig av rullestol som hoved-fremkomstmiddel til dagliglivets gjøremål. Selv om du kan gå noen skritt, kan folk ha behov for en større bil for eksempel for å få med nødvendige hjelpemidler, som for eksempel en rullestol.

For å sikre funksjonshemmede deltakelse og for å lykkes i å få flere funksjonshemmede i arbeid, mener FFO at bilstønsordningen må endres. Vi ber derfor regjeringen gjennomføre endringer i ordningen slik at alle med redusert gangfunksjon, som bruker rullestol som hoved-fremkomstmiddel og som søker bil i forbindelse med arbeid, utdanning og dagliglivets gjøremål, får innvilget gruppe 2-bil dersom det er mest hensiktsmessig.

Høreapparater

Et av FFOs mangeårige krav har vært at høreapparater må vurderes og behandles som teknisk hjelpemiddel og at prisgrensen og kravet om egenandel må avvikles. FFO mener hørselshemmede ikke skal tvinges til å akseptere sjablongløsninger som ikke fungerer. Eksempelvis har de apparatene med flest funksjoner, og som brukes mest av ungdom og unge voksne, en betydelig høyere kostnad enn NAV sin prisgrense. Det er urimelig at høreapparatbrukere må betale egenandel for å få den best tilpassede løsningen, og at dette løses privat.

FFO mener hørselshemmede har rett til å få best mulig kompensasjon for sitt hørseltap, og at løsningen skal være gratis. FFO ber derfor regjeringen om å oppheve prisgrensen for høreapparater og avvikle kravet om egenandel en gang for alle.

Tolke- og ledsagerhjelp

Mange får fortsatt ikke dekket sitt behov for tolk. I 2011 og 2012 var dekningsgraden stabil på 90 prosent. Dette innebærer likevel at 10 prosent av brukerne, ikke får dekket sitt behov.

Det arbeides med utvikling av et mer fleksibelt og døgnåpent tolketilbud med særlig fokus på bildetolking i arbeids- og utdanningssituasjoner og tolking for barn. FFO konstaterer at utdanningskapasiteten i tolkeutdanningen fortsatt er for lav og etterlyser fremdrift.

FFO ber derfor regjeringen om å øke bevilgningen på tolkeområdet slik at utdanningskapasiteten økes raskt.

Den nye regjeringen har i regjeringsplattformen tatt til orde for å gjennomgå ordningen med ledsagerhjelp for døvblinde for å sikre reell deltakelse i trening og fritidsaktiviteter. Dette tror vi er fornuftig sett i lys av den støyen som oppsto da nye retningslinjer på dette området ble foreslått juli 2012.

FFO deler synspunktene til Landsforbundet for kombinert syns- og hørselshemmede/døvblinde (LSHDB), som representerer døvblinde, nemlig at døvblinde har behov for en person som både kan beskrive, ledsage og oversette i alle dagliglivets situasjoner hvor kommunikasjon med andre mennesker er viktig. Det er kun tegnspråktolker som innehar denne kompetansekombinasjonen.

En folketrygdforankring av tolke- og ledsagerhjelp er særdeles viktig for døvblinde. FFO ber derfor regjeringen om å opprettholde en folketrygdfinansiert tolke- og ledsagerhjelp for døvblinde.

Datahjelpemidler

Datautstyr er det viktigste hjelpemiddelet som mennesker med lese- og skrivevansker har. Mange er helt avhengig av å bruke spesialprogrammer som bedrer muligheten for læring. Å mestre lese- og skrivevansker er en forutsetning for å komme i arbeid i dagens samfunn. For å sikre at mennesker med disse utfordringene får tilgang til de hjelpemidlene de trenger for å mestre sine lese- og skrivevansker, forutsetter det bruk av hensiktsmessig datautstyr under utdanningen.

FFO mener det er urimelig at tryggheten for å kunne gjennomføre en utdanning skal være avhengig av foreldrenes økonomi. Fordi avviklingen av stønadsordningen for innkjøp av standard datautstyr særlig rammer mennesker med lese- og skrivevansker, er FFO opptatt av å få frem en dokumentasjon av konsekvensene av avviklingen for brukerne.

En annen gruppe som må inkluderes i ordningen er blinde og svaksynte, som har behov for større, kraftigere og dyrere datamaskin for å kunne benytte nødvendig tilleggsutstyr.

FFO ber derfor regjeringen fremskaffe en dokumentasjon som beskriver konsekvensene av avviklingen av stønadsordningen for innkjøp av standard datautstyr i den hensikt å innføre en ny og forbedret ordning for alle aktuelle grupper.

Anmodning om møte

FFO ber med dette om et snarest møte med politisk ledelse i departementet for å gjennomgå FFOs spesifikke krav til budsjettet for 2015.

Med vennlig hilsen

FUNKSJONSHEMMEDES FELLESGRUPPE

Knut Magne Ellingsen
Leder

Liv Arum
Generalsekretær

Kopi: Kontaktutvalget med Regjeringen v/Barne-, likestillings- og inkluderingsminister Solveig Horne.